

ІСТОРІЯ МІСТ І СІЛ

УДК 94(477.51)

Ігор Кондратьєв

СКІЛЬКИ РОКІВ РІПКАМ?

У статті зроблена спроба локалізувати регіональне шляхетське землеволодіння, уточнюється коло власників земель, розглядається час та причини заснування Ріпок, процес зміни власників, наводяться відомості про першу писемну згадку.

Ключові слова: Ріпки, шляхетське землеволодіння, землевласники, шляхта.

Прийнято вважати, що перша писемна згадка про сучасний районний центр Чернігівської області смт Ріпки належить до 1607 р., коли шляхтичі Микола, Іван, Ждан та Михайло Глібовичі-Пероцькі за 4 тисячі червонців заставили село Миколі Бакуринському. Викупити своє майно їм так і не вдалося¹. Але чи можна вважати саме цю дату першим писемним датуванням населеного пункту та коли саме виникло це поселення?

У 1607 р. шляхтичі Микола, Іоанн, Ждан та Михайло Пероцькі позичили гроші у шляхетного Миколи Бакуринського, заставивши свою родову маєтність: «маєтність нашу, отъ предковъ нашихъ намъ наслѣдственно спадшую, а имянно Ръпки съ людми по обоихъ сторонахъ рѣчки жиючими со всѣми угодьями». Потребу у грошах брата пояснювали претензіями інших володільців на їх майно: «что мы всѣ обще, имья тяжбу с желателями похитить наше владѣние (цілком можливо, що на маєтність претендували шляхтичі Биялти. — **І.К.**) оставшоеся от предковъ нашихъ, намъ наслѣдственно спадшое, взяли въ позику в его благородія на правніе протори золотою монетою червонцовъ чотири тисячи на чотири года, а за прошествіе того срока должны мы оную вишпрописанную сумму чтири тисячи червонцовъ отдати, при отдачѣ же тѣхъ денегъ пятую тысячу червонцовъ проценту имъемъ наградити»². Між іншим, не можемо погодитися з П.Пирогом, що до 1618 р. Ріпки «перебували в складі Росії»³, вочевидь, дослідника ввело в оману те, що вони розташовані майже на кордоні Московщини з Річчю Посполитою.

Микола Бакуринський, за висловом В.Липинського, — «відомий перед повстанням жовнір військ Речі Посполитої»⁴, переселився з Правобережної України до Любецького староства Київського воєводства десь на зламі XVI-XVII ст. В усякому разі в універсалі Б.Хмельницького 1656 р. Юрію Миколайовичу Бакуринському йшлося про те, що його рідні брати Ян та Павло «подъ часъ войны з ляхами, по убити ляхами ж отца ево... зовсемъ пошли заграницу на прежніе добра (тобто на Правобережжя. — **І.К.**), а его менша Юрія оставши за то, что онъ не похотѣлъ съ ними ийти...»⁵. Цілком можливо, що ця родина походить з роду волинської шляхти Богуринських⁶.

Пероцькі заставили Пероцковщину Бакуринському під час московсько-польської війни 1605–1618 рр., коли шляхта була зобов'язана виїхати на війну. Саме тому борговий запис Пероцьких від 6 грудня 1607 р. абсолютно не випадково був занесений до магістратських книг Луцького замку: «книгъ гродскихъ замку Луцкаго поданій и уписаній к дѣламъ 1607 года гануарія 9 дня (9 січня. — **І.К.**)». Але ще історик Ю. Татищев піддав сумніву рік занесення документа до «гродських» книг — 1607 р.⁷ Цілком логічно, що це сталося або 9 грудня 1607 р. або ж 9 січня 1608 р.

© Кондратьєв Ігор Вікторович — кандидат історичних наук, доцент кафедри всесвітньої історії Чернігівського національного педагогічного університету імені Т.Г. Шевченка.

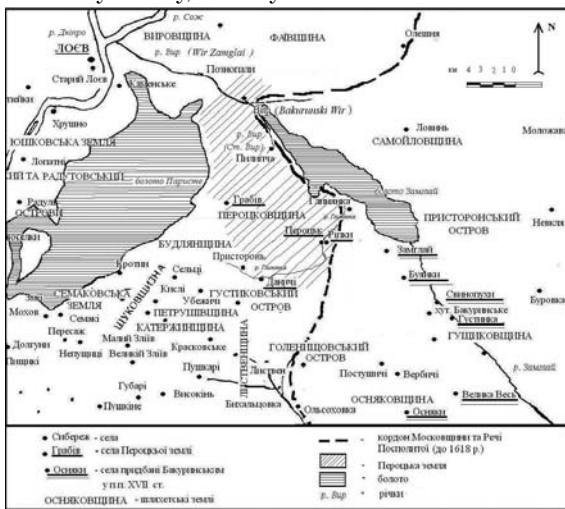
Шляхта, яка перебувала у діючій армії, очікувала наступу на Смоленськ (активна фаза військових дій розпочалась лише влітку 1609 р.), вочевидь, це була й реальна можливість оперативнo отримати королівське підтвердження: «а когда подъ Смоленськ притягнетъ нашъ король съ своим войском тамо его величество просить имьемъ, чтобы по сему нашему листу своею государственною грамотою сіе благородному его милости господину Николаю Бакуринскому утвердилъ»⁸.

Осада Смоленська розпочалась у вересні 1609 р. і тривала до 1611 р. На четвертому місяці облоги міста («в обозъ нашемъ под Смоленскомъ»), 20 грудня 1609 р., М.Бакуринський отримав від Сигізмунда III королівський привілей на Перецьковщину. Вочевидь, не маючи можливості повернути борг та знову потребуючи грошей, Перецькі повністю продають свою дідичну маєтність. Уже не вони повинні були виплатити Бакуринському 4000 тисячі боргу та відсоткову тисячу, а Микола Бакуринський доплачує колишнім власникам Ріпок половину з цієї тисячі: «при насъ и Речи Посполитой очевисте взяли оны, панове Перецькіе, в пана Бакуринского остатокъ пеніонзей (грошей. — **І.К.**) двести таляровъ битыхъ⁹ и коня зо вшисткимъ зброеного доброго, у неволника вроды московской купленного за десать таляровъ битыхъ, котраго коня товариство, по прошенію обополномъ, ошачовали зе збруею-панцеромъ триста таляровъ битыхъ»¹⁰. Як бачимо, Микола Бакуринський виплатив Перецьким 200 талерів грішми та віддав бойового коня зі зброєю та обладунками, оціненого в 300 талерів, разом — 500. Цікаво, що хоча кінь і був придбаний Бакуринським у московського полоненика за 10 талерів, він був зарахований за його реальну вартість.

До Миколи Бакуринського перейшла Перецька земля (Див.: Рис.1.): «при которой земель... леса, боры, дубровы, болота, рьки, перетоки, пташье, зверине и той пуше ловле и рибніе на рьчце верхъ Вира, на млинъ займа противъ бору(,) один ихъ, Перецькихъ, берегъ противъ, мовить, льсу, острова; здругого боку дуброва другихъ сябровъ шляхтъ». Цією землею Бакуринський заволодів на правах співвласності: «Въ которой земель по купль теперешной належить пану Бакуринскому двъ части отъ сябров (співвласників) уже его».

До набутих маєтностей також належав острів Туричі (Скуриці) та Черничин ліс. У документі зазначалось, що на Перецьковщині проживає ще родина Ріпчичів: «На которой земель оселе, люде, названіе Репки, по надъ рьчкою зъ одного боку и на другомъ половина». Перецькі також залишили за собою право проживати на цій землі (про це йшлося і в акті застави Ріпок): «кромъ собственныхъ нашихъ жилыхъ домовъ¹¹» або ж у продажному акті: «впросилісе жить на тьхъ добрахъ мешкално, не на уряде»¹².

До того ж Микола Бакуринський уже встиг скупити частину навколишніх земель — села Густинку, Велику Вєсь та Осняки: «за показаніемъ намъ купчихъ записовъ на

Перецька земля у першій половині XVII ст.

добра свои Гусинке, Вєлковєсь, Осняки, которые маєтности лежать в воеводствъ Кіевскомъ. На которые вєсь меновите добра Перецьковщизніе на особливомъ листе нашемъ граничене зъ документовъ его, пана Бакуринскаго, вибрано и ему записано»¹³. Цікаво, що ці набуті маєтності, на відміну від Ріпок, щонайменше до 1605 р. справді знаходились на території Московської держави та, вочевидь, були придбані у московського боярства, адже чимало чернігівських «дітей боярських» перейшли на службу Речі Посполитій.

Як зазначав Ю.Виноградський, вже наприкінці XVI ст. належність Чернігівщини до Московщини була суто номінальною, реально ця територія належала Литві¹⁴. Можливо, саме тому вже на початку війни за ці території у 1609–1611 рр. на Чернігівщині було відновлено владу Речі Посполитої. Деулінське перемир'я 11 грудня 1618 р. лише юридично закріпило Чернігово-Сіверщину за Річчю Посполитою.

Як бачимо, у борговому запису Перецьких Ріпки згадані не як село, а як маєтність, а у грамоті Сигізмунда III — як земля. До того ж в обох документах зазначено, що Ріпки входили до складу давнього діничного (отриманого від діда-прадіда) володіння — Перецьковщини.

Перецька земля (ziemia Pegocka) неодноразово описувалась у першій половині XVII ст. під час проведення королівських ревізій Любецького староства Київського воєводства. Посесорами Перецьковщини у 1615-1616 та 1622 рр. були шляхтичі Рибчичі (Rybczycowie) та Даничі (Danicowie)¹⁵. Найповніший перелік землевласників наведений лише у матеріалах люстрації 1636 р. Землями у Ріпках та Даничах володіли шляхтичі Микола, Ян, Герасим, Семен, Шерхо, Яско, Опанас, Ждан, Войтех, Міско та Гришко і Кудзін (Кузьма?, в тексті — Kudzien¹⁶) Масієнкови (вочевидь — Мойсеєнки; у тексті — Macienkowie) та Малко Перецькі-Ржепчикови (Перецькі — Ріпчичі; у тексті — Pegoocy Rzepczycowie). Посесорами с. Даничі були: Міско та Васко Дзешковичі (вочевидь — Дешковичі чи Дейковичі; у тексті — Dzieszkowe), Челіаш (у тексті — Cheliasz; вочевидь, це перекручене ім'я Ілля), Зажецькі та Мануїло — усі Даничі. Люстратори зазначали, що це не повний перелік власників — «та інші до тих двох сіл sortium suarum (лат. — багато їх) посесори»¹⁷. Згадаємо, що люстратори описували лише володіння службової шляхти, яка, окрім військової служби, зобов'язувалась нести й інші повинності на замок. Відповідно, володіння Бакуринських, як повноправне шляхетське, не описувалось.

Як бачимо, вже у ревізії 1636 р. Перецьковщина на згадується, натомість у люстрації наявні назви двох сіл — Ріпки та Даничі (Rzepki i Danice)¹⁸. Не зустрічаємо відомостей про неї і у більш пізніх документах — середини XVII - XVIII ст., а от Ріпки у 1636 р. названі «осадою» (польськ. — wsi), у цьому контексті — як село.

У упорядкованому Н.Яковенко реєстрі шляхти-землевласників Київського воєводства другої чверті XVII ст. згадуються Даничі, які володіли частиною с.Даничі (3 дими), Перецькі — володіли 1 поселенням (12 димів) та Ріпчичі — володіли частиною 1 поселення (3 дими)¹⁹.

Постає питання, куди зникло доволі велике с. Перецьк (Перецьке), яке у 1628 р. мало 9 «городів» (городництво було дуже поширеним заняттям у регіоні)²⁰.

Відповідь на це знаходимо у вищезгаданих документах 1607–1609 рр. У борговому запису 1607 р. шляхтичів Перецьких наявний опис належної їм частини Перецьковщини — «а имянно Рьпки съ людми по обоихъ сторонахъ рьчки киючими»²¹. Увагу на це звернув ще О.Лазаревський, дослідник зазначав, що на одному березі річки Вир сиділи Ріпчичі, а на іншому Перецькі — саме тут була земля, продана Миколі Бакуринському²².

У привілеї Сигізмунда III цей опис значно докладніший: «При которой земель Пяроцьковской леса, боры... той пуще ловле и рибніе на рьчце верхъ *Вира*, на млинъ займа противъ бору один ихъ, Перецькихъ, берегъ противъ, мовить, льсу, острова²³; з другого боку дуброва другихъ сябровъ шляхть». Далі у документі поданий опис ще однієї частини набутого Бакуринським володіння, але вже без зазначення назви річки: «Въ которой земель по купль теперешной належить пану Бакуринскому двъ части отъ сябровъ уже его. До которой земли надлежить и островъ Туричи и льсь Черничинь. *На которой земель оселе, люде, названіе Репки, по надъ рьчкою зъ одного боку и на другомъ половина*». ²⁴ В нарисах з історії Чернігівської єпархії відомого церковного діяча та історика Філарета (Гумілевського) наведена, вочевидь, більш пізня копія цього ж документа: «один берег Перецьких, а другой с другими владельцами»²⁵.

Перша згадана в документі річка — це річка Вир. На території сучасного Ріпкинського району протікає дві річки з такою назвою — р.Вир, що впадає до річки Сож у с. Суслівка, та р.Сухий Вир — права притока Виру. Обидві річки починаються у болоті

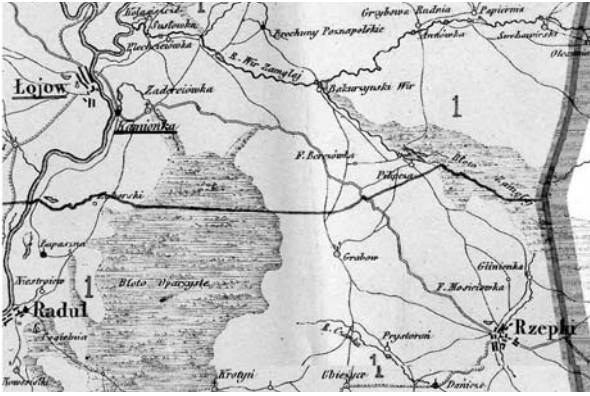

Рис.2. Регіон на зламї XVI – XVII ст.
(фрагмент карти О.Яблоновського з історичного атласу Речі Посполитої на зламї XVI – XVII ст.)

и на другому половині». Єдина річка, яка повністю відповідає цьому опису, – це річка Глинянка (на сьогодні зникла: див. рис.3.), на берегах якої, як зазначав ще О.Лазаревський, не пізніше XVI ст. виникли Ріпки²⁷.

Відповідно, щонайменше до 20-х рр. XVII ст. Ріпки фактично склалися з двох населених пунктів – с. Пероцьке на лівому березі Глинянки (річка впадала у болото Замглай), що належало шляхтичам Пероцьким, а згодом – Бакуринському, та правобережних Ріпок, що належали шляхтичам Ріпчичам. Пізніше і ця маєтність відійшла до Бакуринських.

Рис.3. На сучасній супутниковій карті Google (зліва) ще можна побачити, де колись протікала річка Глинянка.

Таким чином, час появи Ріпок (чи, точніше, Ріпок-Пероцька) необхідно скоригувати. Першим з цих двох поселень, безсумнівно, виник Пероцьк (Пероцьке, Піроцьк) – родова маєтність любецьких бояр Пероцьких, однієї із найдавніших родин регіону. На слушну думку О.Лазаревського, роди любецьких шляхтичів Пероцьких, Даничів та Репчичів (різні гілки цього роду виступали під прізвищами Ріпчичів, Репчичьких, Репчичів, Рибчичів. – І.К.) походять від єдиного роду – роду Пероцьких²⁸. А на думку Філарета (Гумілевського), родина Глібовичів-Пероцьких взагалі походила від давньоруських чернігівських бояр Глібовичів²⁹. Однак ми навряд чи зможемо погодитися з цією тезою, скоріше мова йде про родину, пращуром якої був якийсь Гліб Пероцький.

Пероцька земля була одним із найстаріших землеволодінь регіону. О.Яблоновський зазначав, що вона була пожалувана Сигізмундом II Августом Репчичам (Рибчичам) та Даничам (Пероцьким). Уже після цього (1571 р.) тут виникають с.Ріпки та с.Даничі³⁰. Відомо, що перше земельне пожалування цій родині – с.Буянки, було надане ще Оль-

брихтом Гаштольдом (у 1471–1480 рр. — намісник київського воєводи в Любецькій волості, у 1516–1542 рр. — володар Любеча)³¹.

13 березня 1571 р. Сигізмунд II Август надав королівський привілей великій групі шляхти Любецького староства. Саме у цьому документі знаходимо першу писемну згадку про Перицковщину (Пероцьк). Любецькі зем'яни Ріпчичі, Даничі та Пероцькі отримали право володіти «добрами Перицкими». З цієї землі вони несли військову службу: «службу господарскую военную земскую, яко и иншие земляне Любецкие, а наших некоторых повинностей і работ полнити неповинни». У привілеї зазначалось, що Пероцькі володіли цим маєтком здавна: «здавна уживають и с того нам службу земскую служатъ». Зауважувалось, що давніші королівські та старостинські пожалування або загинули при пожежах, або ж були втрачені під час воєн з Московською державою («од неприятеля нашего Московского забранные»). Пероцька земля складалась на той час з Борків, Горська, Плоського лісу і Творичовського бору. У 1595 р. цей привілей був занесений до «трибунальських книг» Кракова³².

На кінець XVI ст. припадає перша (!) писемна згадка й про назву «Ріпки». Дослідник родинного архіву Бакуринських Ю. Татищев віднайшов привілей 1585 р. польського короля Сигізмунда III Пероцьким та Даничам, за яким вони підтверджували своє право на володіння Ріпками (у 1634 р. цей привілей був підтверджений Владиславом IV).³³ На жаль, цей документ не дійшов до нашого часу.

У 1634 р. Владислав IV підтвердив права на Пероцьку землю (в тому числі й на Ріпки) Кіндрату Даничу, Івану Максименку, Василю і Михайлу Даничевим, Зеньку Грішковичу (Григоровичу) Ріпчичам, Масюті Лаврінову-Злобіну — нащадкам Єгора Данича³⁴. У 1636 р. посесори отримали на це володіння ще один королівський привілей³⁵.

Між іншим, у 1647 р. Бакуринські породичалися з Пероцькими. Дружиною Павла Миколайовича Бакуринського стала Ганна Миколаївна Пероцька³⁶.

По завершенні Української національної революції середини XVII ст. про підтвердження своїх володінь клопотався Юрій Бакуринський. 26 червня 1656 р. Б.Хмельницький наказав «ему, Юрію Бакуринскому уневерсал написати, ствержаючи по купле отца его села Великая Весь, Осняки, Репки, Гусинка, Буявки и слободка вновь зачатая садить отцем его Николаем на дуброве Свинопускное, острів Грабовский с займою, на млин згожою, млин верх Вира, прозиваемая Пилипча, млин на рице Глинянце, яко оние села имеют в себе ограниченіе... ему Юрію Бакуринскому и жене его в спокойное владеніе»³⁷.

Цікаво, що Ріпки продовжували «ділити навпіл» на два населених пункти й надалі, аж до XVIII ст., коли згадка про Пероцьк остаточно зникла. За полковництва у Чернігові Василя Дуніна-Борковського (1672–1685 рр.) Юрій Бакуринський утратив половину Ріпок, яку відібрав у нього В.Борковський (очевидно, що полковник привласнив собі «ріпкинську» половину, а не «пероцьку»). У Борковського цю маєтність відібрав новий чернігівський полковник Я.Лизогуб. Щоб повернути свої землі, Бакуринським довелося скаржитись гетьману. Лише після четвертого універсалу, за яким щоразу доводилось їздити до Батурина, Я.Лизогуб у 1698 р. повернув Бакуринським захоплену частину³⁸. У 1698 та 1703 рр. гетьман І.Мазепа затвердив права на Ріпки («на власних... отчистых грунтах») за Климом і Яковом Бакуринськими — «в зуполное владеніе». Цікаво, що універсал 1698 р. був отриманий під час військового походу — «в обозе» біля р.Самари³⁹. Половину Ріпок намагалися привласнити собі у другій половині XVIII ст. Яків Бакуринський та ін⁴⁰. В цілому родині Бакуринських вдалося зберегти більшу частину своїх володінь до 1918 року.

Таким чином, засновниками Пероцька-Ріпок були представники одного із найдавніших родів регіону — Пероцьких-Даничів-Ріпчичів. Село Ріпки виникло на їхній родовій маєтності — Перицковщині, на березі р.Глинянка, навпроти с.Пероцьке. Обидва населених пункти фактично являли собою єдине поселення, але остаточно об'єдналися під назвою Ріпки лише тоді, коли й ця частина Перицковщини (Ріпки) перейшла у володіння Бакуринських.

Хоча перша писемна згадка про Пероцьк-Ріпки припадає на 13 березня 1571 р.,

появу цього населеного пункту слід віднести щонайменше до кінця XV — першої половини XVI ст. Уже незабаром, у 2021 р., мешканці Ріпок можуть відзначити 450-річчя з дня першої писемної згадки про своє місто.

Додаток:

1571 р., 13 березня. Привілей польського короля Сигізмунда II Августа зем'янам Любецького староства Київського воєводства

Жикгимонтъ Августъ, Божю милостью король Полский, великий князь Литовский, Руский, Пруский, Жомоитский, Мазовецкий, Киевский, Вольнский, Подляский, Инфлянтский панъ и дедичъ. Ознаймуемы тымъ листомъ нашимъ всимъ вобецъ и каждому зособна, кому то ведать належить, нинешнимъ и наптомъ будучимъ. Приходили до насъ земляне замку нашего Любецкого на имя Назаръ Тарасевичъ, который держитъ землю названую Селгивскую, Миско Бывалкевичъ, который землю Кувечицкую и островокъ Вылдынки, Смолигову и Серхову, Демидъ Карповичъ, который держитъ землю Селганскую (Сельчанську. — **І.К.**) и Велитець и Семеничъ борокъ, Данило Глебовичъ Пероцкый, который держитъ землю Пероцкую и островокъ Скурищъ и дуброву у Чернищина леска, Кондрать а Дешко Даничи, котории держатъ землю Пероцкую и островъ Твереговский а Кривици, Богушъ Жогличъ, который держитъ землю Гавриловщину и роспаши своей дубровы Серховское и Бычковцизны и съ тержеземъ за Пещею и селище Голковъ, Василей Семеновичъ Неданчицкий, который держитъ землю Пенезевщину, Остапъ Сычковичъ, который держитъ землю Голенищовскую, Богданъ а Лашко Репчичи, котории держатъ землю Пероцкую и дубровы власного тертежа ихъ противъ Кривиць, Скугаръ Логвиновичъ, который держитъ землю Обыймецкую, Федко Антоновичъ, который держитъ землю Погаричскую и Алексеевскую, съ которихъ земель вышей описаныхъ каждый зъ нихъ зъ особы своей ку службе нашей военной коня ставить. А ижъ деи листы и привилья, котории на тыи земли свои отчизныи мели отъ неприятеля нашего московского зъ маетностями ихъ забраны суть, а иншии за погореньемъ отъ огня въ нихъ се зостати не могли, и били намъ чолом, абыхмо имъ тыи земли ихъ отчизныи моцью нашою господарскою потвердили и на то имъ листъ нашъ дати велели, за которымъ бы они тыхъ земель своихъ отчизныхъ презпечне они сами, дети и потомки ихъ уживали, якожъ и староста нашъ тамошний любецкий урожоный Павелъ Ивановичъ Сопега, каштелянъ киевский, посполъ зъ ревизорми нашими тамошними о томъ за ними у причине писали, поведаючи намъ то, ихъ они тыхъ земель своихъ отчизныхъ здавна уживають и съ того службу нашу военную годне и пожиточне на той украини служатъ. А такъ мы, видячи прозбу ихъ слушную а маючи певную ведомость отъ старосты нашего тамошнего любецкого, ижъ то ихъ земли вышей описанные властная отчизна есть, которыхъ они зъ давныхъ часовъ уживаючи, намъ господарю съ того службу нашу военную служить, зъ ласки нашею господарскою тыи всъ вышей описаныи имения и земли ихъ зо всимъ на все, яко ся тыи земли зъ давныхъ часовъ сами въ себе мають, съ землями пашными, зъ боры, лесы, сеножатыми, съ пасеками, зъ реками, зъ озеры, зъ бобровыми гоны и зов сими належностями и пожитки, котори здавна ку тымъ землямъ ихъ прислухали, тымъ вышеймененымъ земляномъ нашимъ любецкимъ подтверждаемъ и умоцняемъ тымъ нашимъ листомъ такъ, ижъ они тыхъ всихъ вышей описаныхъ земель, яко властную свою отчизную мають держати и уживати они сами, жоны и дети и потомки ихъ на вечныи часы, служачы намъ господарю и речи посполитой при томъ замку нашомъ Любецкомъ службу нашу земскую военную по тому, яко и иные земляне замку нашего Любецкого служатъ, а иншихъ никоторыхъ повинностей и работъ до замку нашего Любецкого полнити не повинни; ведже еслибы межи тыми землями ихъ вышейописаныи земли, кгрунты, albo якии пожитки и уходы до того замку нашего Любецкого здавна належачии были, тыи и теперъ и напотомъ ку замку нашошому держаны быти мають. А на сведецтво того всего вышейписаного и печать нашу коронную до того листа нашего притиснути есмо розказали. Данъ у Варшаве ... дня третегонадцать (у березні — саме цей місяць фіксується в усіх інших копіях цього документа. — **І.К.**) року Божого Нароженья тысяча пятсотъ семдесятъ

першого, а кролеванья нашего року второго. Walentines Debinski R. P. cancellarius. Реляция вельможного Валентого Дебинского зъ Дебянь, канцлира Короны Полское.

Акты об украинной администрации // Архив Юго-Западной России. — 1907. — Ч.VIII. — Т.V. — С.228-230.

1607 р., 6 грудня. Боргова розписка шляхтичів Пероцьких Миколі Бакуринському

Листъ и добровольнй запись от насъ всѣхъ братій Николая, Иоанна, Ждана и Михаила Пяроцкихъ даннй благородному его милости господину Николаю Бакуринскому въ томъ, что мы всѣ обще, имѣя тяжбу с желателями похитить наше владѣнне оставшоеся от предковъ нашихъ, намъ наслѣдственное спадшое, взяли въ позикую в его благородія на правнѣе протори золотою монетою червонцовъ чотири тысячи на чотири года, а за прошествіе того срока должны мы оную вишпрописанную сумму чтири тысячи червонцовъ отдать, при отдачѣ же тѣхъ денегъ пятую тысячу червонцовъ проценту имѣемъ наградити, а буди бы мы не въ состояннй того срока вишпрописанныхъ денегъ чотирохъ тысячей и процентовой пятой тысячи червонцовъ отдать, то маетность нашу, отъ предковъ нашихъ намъ наслѣдственно спадшую, а имянно Рѣпки съ людми по обоихъ сторонахъ рѣчки жиючими со всѣми угодьями, до тоя маетности принадлежащими, кромѣ собственныхъ нашихъ жилыхъ домовъ, на вѣчность записать одолажаемъ въ силъ нашихъ крѣпостей и документовъ, а когда подь Смоленскъ притягнетъ нашъ король съ своимъ войскомъ тамо его величество просить имѣемъ, чтобы по сему нашему листу своею государственною грамотою сіе благородному его милости господину Николаю Бакуринскому утвердилъ. Писанъ 1607 года мѣсяца декабрия 6 дня. (Мѣста трехъ печатей). Будучи свѣдомъ о добровольномъ семъ запись по упрошенію обоихъ сторонъ при своей печати Петръ Ворошилскій рукою власною подписуюсь. По прошенію господъ Николая, Иоанна, Ждана и Михаила Пяроцкихъ будучитъ свѣдомъ о семъ добровольномъ запись, данномъ благородному господину Николаю Бакуринскому при печати господина Симона Симгаревича писать неумѣющаго, а Андрей Нѣ(м)цевичъ, писатель сего листа, при печати своей власною рукою во мѣсто его Симгаревича подписуюсь. До книгъ гродскихъ замку Луцкаго поданій и уписаній к дѣламъ 1607 (?) года гануарія 9 дня. Съ подлиннаго польскаго перевелъ сію запись 1778 года іюня 17-го священникъ рѣпецкій Андрей Максимовичъ.

Татищев Ю. В. Черниговские архивы (отчет о командировке в Черниговскую губернию в 1899 году). — Харьков: Типо-литография «Печатное дело» кн. К.Н.Гагарина, Ключевская ул. №5, 1901. — С.12-13.

1609 р., 20 грудня. Грамота польського короля Сигізмунда III Миколі Бакуринському із затвердженням купівлі Пероцької землі та інших маєтностей

Жигмундъ Третій, Божию милостію король полскій, великій князь литовскій, рускій, прускій, жмодскій, мазовецкій, инфляндскій, шведскій и готскій, вандалскій, дедичный король, — ознаймуемъ симъ листомъ нашимъ, кому бы то ведать надлежало, ижъ будучи весновъ з нами в обозъ нашемъ под Смоленскомъ панове шляхта урожони, ихъ м(и)л(ос)теве панове Глебовичи Пероцкіе, весполь с паномъ Николаемъ Бакуринскимъ, постановившися пред нами, просили насъ, абисмо сей нашъ выдали листъ мененному пану Бакуринскому на то, что оны, панове Пероцкіе, продали свою землю дедичную за сумму доброй монеты червонныхъ золотыхъ тысячей пять и при насъ и речи посполитой очевисте взяли оны, панове Пероцкіе, в пана Бакуринского остатокъ пеніонзей двести таляровъ битыхъ и коня зо вшисткимъ зброеного доброго, у неволника вроды московской купленного за десать таляровъ битыхъ, котраго коня товариство, по прошенію обополномъ, ошачовали зе збруею-панцеромъ триста таляровъ битыхъ. При которой земель Пяроцковской леса, боры, дубровы, болота, рѣки, перетоки, пташіе, зверине и той пуще ловле и рибніе на рѣчце верхъ Вира, на млинъ займа противъ бору один ихъ, Пероцкихъ, берегъ противъ, мовить, лѣсу, острова; здругого боку дуброва другихъ сябровъ шляхтъ. Въ которой

земль по купль теперешной належить пану Бакуринскому двѣ части отъ сябров уже его. До которой земли надлежитъ и островъ Туричи и лѣсъ Черничинь. На которой земля оселе, люде, названіе Репки, по надъ рѣчкою зъ одного боку и на другомъ половина. Которіе Пероцкіе, имене Николай з братами, ту свою добровольную продажу къкуисто тимъ листомъ записати пану Бакуринскому вручили, впросилисе жить на тѣхъ добрахъ мешкално, не на уряде. При томъ за показаніемъ намъ купчихъ записовъ на добра свои Гусинке, Велковесь, Осняки, которые маетности лежать в воеводствѣ Кіевскомъ. На которые всѣ меновите добра Пероцковщизніе на особливомъ листе нашемъ граничене зъ документовъ его, пана Бакуринскаго, избрано и ему записано. На что и мы, Государь, для вечного владѣнія при печати нашей руку подписали. Данъ в обозе подъ Смоленскомъ, року Божого тысяча шест сотъ девятого, декабря 20 дня. Zigmundus Rex.

Луцицкий И.В. Материалы для истории землевладения в Черниговщине и Северщине (1603-1645 гг.) // Чтения в Историческом обществе Нестора-летописца. — 1901. — Кн. XV. — Вып. I. — Отд. III. — С. 5-6.

1. История городов и сел Украинской ССР. Черниговская область. — К. : Институт истории АН УССР; Глав. ред. Украинской Советской энциклопедии, 1983. — С. 579.

2. Татищев Ю. В. Черниговские архивы (отчет о командировке в Черниговскую губернию в 1899 году) / Ю. В. Татищев. — Харьков : Типо-литография «Печатное дело» кн. К. Н. Гагарина, Ключевская ул. № 5, 1901. — С. 12-13.

3. Пиріг П. З історії Ріпок / П. Пиріг // Сіверянський літопис. — 2005. — № 2. — С. 26.

4. Липинський В. Участь шляхти у великому повстанні під проводом гетьмана Б. Хмельницького / Твори. Т. II. / В. Липинський. — Філадельфія : СЕДІ, 1980. — С. 155-157.

5. Татищев Ю. В. Черниговские архивы... — С. 14.

6. Jablonowski A. Polska XVI wieku pod wzylem Geograficzno-statystycznym // Tom IX. Ziemie Ruskie. Ukraina (Kijow-Braclaw). Dlas I-szy / Zrodla dziejowe. — T. XX. / A. Jablonowski. — Warszawa : Sklad glowny w księgarni Gebethnera i Wolffa, 1894. — S. 86.

7. Татищев Ю. В. Черниговские архивы... — С. 12-13.

8. Там само. — С. 12-13.

9. «Биті» чи «Важкі» талери мали масу 28,8 г (чистого срібла — 25,5 г). Див.: Бакалець О. А. Талер в грошовому обігу України кінця XVI — першій чверті XVIII ст. / О. А. Бакалець // Спеціальні історичні дисципліни : питання теорії і методики : Зб. наук. праць : У 2-х част. — К. : НАНУ. Ін-т історії України, 2005. — С. 142 — 171.

10. Луцицкий И. В. Материалы для истории землевладения в Черниговщине и Северщине (1603-1645 гг.) / И. В. Луцицкий // Чтения в Историческом обществе Нестора-летописца (далі — ЧИОНЛ). — 1901. — Кн. XV. — Вып. I. — Отд. III. — С. 5-6; Лазаревский А. Л. Исторические заметки о некоторых селах Черниговской губернии / А. Л. Лазаревский // Черниговская памятка на 1896/97 год. Карманная справочная книжка. — Чернигов: Губернская типография, 1896. — Отд. III. — С. 19-21.

11. Татищев Ю. В. Черниговские архивы... — С. 12-13.

12. Луцицкий И. В. Материалы для истории землевладения... — С. 5-6.

13. Там само. — С. 5-6.

14. Виноградський Ю. До історії колонізації середньої Чернігівщини. IV. Литовська зверхність. Московське урядування (рр. 1356-1503-1618) / Ю. Виноградський // Історико-географічний збірник / Видає комісія для складання Історико-географічного словника України). — Т. IV. / За редакцією М. Грушевського. — К. : Друкарня Всеукр. Академії наук, 1931. — С. 133.

15. Lustracya Dóbr Króla JMci w województwach trzech: Podolskiem, Braclawskiem, Kijowskiem leżących // Jablonowski A. Lustracye Krolewsczyzn ziem Ruskich: Wołynia, Podola i Ukrainy z pierwszej polowy XVII wieku / Źródła dziejowe. — T. V. — Warszawa : Sklad glowny w księgarni Gebethnera i Wolffa, 1877. — S. 86, 122.

16. Польські ревізори «перекручували» чимало особових імен та географічних

назв на «польський лад». До того ж тексти ревізії неодноразово переписували, що породжувало нові помилки чи неточності.

17. Lustracya Dóbr Króla JMci w województwach trzech: Podolskiem, Braclawskiem, Kijowskiem leżących... – S.208.

18. Там само. – С.86, 122.

19. Яковенко Н.М. Склад шляхти-землевласників Київського воєводства напередодні Визвольної війни українського народу 1648-1654 рр. / Н.М. Яковенко // Феодалізм на Україні: Збірник наукових праць. – К.: Наукова думка, 1990. – С.92-97.

20. Jablonowski A.W. Pisma. T.III. Ukraina. – Warszawa: Sklad glowny w ksiegarni E.Wende i S-ka, 1911. – С.35.

21. Татищев Ю. В. Черниговские архивы... – С.12-13.

22. Лазаревский А.Л. Исторические заметки о некоторых селах... – С.19-20.

23. Островами називали окремо розташовані земельні ділянки. Див.: Словник староукраїнської мови XIV-XV ст. У 2-х т. / Ред. колегія: Л.Л.Гумецька (голова) та ін. – Т.2. / Ред. тому: Л.Л. Гумецька (голова) та І.М. Керницька. – К.: Наукова думка, 1978. – С. 99; Толочко О. Замітки з історичної топографії домонгольського Києва / О. Толочко // Київська Старовина. – 2000. – №6. – С.166-169.

24. Лучицкий И.В. Материалы для истории землевладения... – С.5-6.

25. Историко-статистическое описание Черниговской епархии. – Кн.6. Уезды: Новгород-Северский, Сосницкий, Городницкий, Конотопский и Борзенский. – Чернигов: Земская типография, 1874. – С.236.

26. Jablonowski A. Atlas historyczny Rzeczypospolitej Polskiej: Epoka przełomu z wieku XVI na XVII. Dział II. «Ziemie Ruskie» Rzeczypospolitej / A.Jablonowski. – Warszawa-Wieden: Akademia Umaiejotnoscі w Krakowie, 1889-1904. – Мара 8; Як можна побачити на карті, О.Яблоновському не вдалося локалізувати село Пероцьк.

27. Лазаревский А.Л. Исторические заметки о некоторых селах... – С.19.

28. Там само. – С.26.

29. Историко-статистическое описание Черниговской епархии... – С.226.

30. Jablonowski A.W. Pisma... – С.35.

31. Константинович Н. Обзорение Румянцевской описи Малороссии. Дополнения. Вып.IV. Извлечено из №38-40 Неофициальной части ЧГВ 1884 г. / Н. Константинович. – Чернигов: Губернская типография, 1885. – С.32-33; Кондратьев И.В. Любеч (матеріали до довідково-енциклопедичних видань) // Сіверянський літопис. – 2008. – №2. – С.35-45.

32. Лучицкий И.В. Материалы для истории землевладения... – С. 7-9; Лазаревский А.Л. Обзорение Румянцевской описи Малороссии. Вып.1 / А.Л. Лазаревский. – Чернигов: Губернская типография, 1866. – С.64-66; Историко-статистическое описание Черниговской епархии. – Кн.5. Губернский город Чернигов. Уезды: Черниговский, Козелецкий, Суражский, Кролевецкий и Остерский. – Чернигов: Земская типография, 1874. – С. 95-96; Каманин И.М. Материалы по истории козацкого землевладения (1494-1668) / И.М. Каманин // ЧИОНЛ. – 1894. – Кн.8. – Отд. III. – С.26-27; Акты об украинной администрации // Архив Юго-Западной России. – 1907. – Ч.VIII. – Т.V. – С.228.

33. Татищев Ю. В. Черниговские архивы... – С.14.

34. Лучицкий И.В. Материалы для истории землевладения... – С.7.

35. Там само. – С.10.

36. Татищев Ю. В. Черниговские архивы... – С.23; Модзалевський В. Шляхетське сватання: два листи Миколи Бакуринського до Миколи Глібовича-Піроцького (1645 – 1647 рр.) / В. Модзалевський // Україна. – 1914. – Кн.2. – С.64-67.

37. Милорадович Г.А. Родословная книга Черниговского дворянства. Т.1. – Ч.1-2. / Г.А. Милорадович. – СПб.: С.-Петербургская губернская типография, 1901. – с.11-12; Татищев Ю. В. Черниговские архивы... – С.13-14; Універсали Богдана Хмельницького 1648-1657 / Упорядники І.Крип'якевич, І.Бутич. – К.: Видавничий дім «Альтернатива», 1998. – С.195.

38. Василенко Н.П. Генеральное следствие о маестностях Черниговского полка

1729-1730 гг. / Изд. ред. «Земского сборника Черниговской губернии» / Н.П. Василенко. – Чернигов: Типография Губернского земства, 1908. – С.20; Татищев Ю.В. Черниговские архивы... – С.22.

39. Василенко Н.П. Генеральное следствие о маетностях Черниговского полка... – С.19-20, 283; Татищев Ю.В. Черниговские архивы... – С.17.

40. Центральний державний історичний архів України у м.Києві. – Ф.64. – Оп.1. – Спр.1181. Справа про захоплення спадкової землі в с.Суличівці та ін. майна у вдови значкового товариша Чернігівського полку Климовича Андрія його братом Яковом (січень 1766 – 16 травня 1767 рр.). – Арк. 1 – 2 зв., 7 – 8, 17 – 29.

В статье сделана попытка локализовать региональное шляхетское землевладение, уточняется круг владельцев земли, рассматривается время и причины основания Репок, процесс смены владельцев, называется время первого письменного упоминания.

Ключевые слова: Репки, шляхетское землевладение, собственники земли, шляхта.

The article attempted to localize regional shliakhtha landownership, while having specified the range of the land lords, considered the time and reasons for Ripky founding and the process of changing owners, provided the time of the first written mentioning.

Keywords: Ripky, shliakhtha landownership, land owners, shliakhtha.

